

Gynaecoloog en VvAA-bestuurslid Erica Bakkum (52) was afgelopen april in Kenia bij een rite de passage, een alternatieve inzegeningssceremonie van meisjes van de Samburu-stam. Daarin is het ritueel van de meisjesbesnijdenis door Amref Flying Doctors succesvol uitgebannen. Bakkum was onder de indruk: "Voor mij houdt het hier niet mee op."

Iedereen kent wel van die bepalende momenten die je levensloop veranderen. Je realiseert je meestal pas achteraf welk moment zo'n moment was, maar ik weet nu bij voorbaat al dat mijn bezoek aan Afrika een dergelijk *point de capiton* was, zoals de Fransen zeggen.

De inzegeningssceremonie van jonge meisjes van de Samburu-stam waar ik in Noord-Kenia bij mocht zijn, maakte diepe indruk op me. En dan vooral het feit dat door opleiding en bewustmaking het beschadigende ritueel van de meisjesbesnijdenis succesvol was vervangen. Het waren alternatieve 'rites de passage'. Het bezoek heeft me geïnspireerd om meer voor deze dappere meiden te gaan doen. Ik weet nu nog niet precies in welke vorm, maar het staat voor mij vast dat mijn betrokkenheid niet bij dit werkbezoek blijft.

De feestelijkheden van de inzegening waren heel bijzonder. Stamoudsten, familie en gasten zaten rondom een veld en de meisjes liepen in hun mooiste gewaden onder de zwaaiende stokken van de stamoudsten het terrein op. De bijeenkomst duurde bijna drie uur en er werden veel, overwegend lange, toespraken in het Swahili gehouden, dus dat was af en toe wel een zit. Maar toen er gedanst kon worden, danste iedereen volop mee en was het één groot feest.

Ik had in Kenia een sterk gevoel van verbondenheid. Natuurlijk is mijn situatie totaal anders, maar ik kon me goed inleven in deze jonge meiden. Ik was getuige van een cruciale verandering en verbetering in hun leven. Veel van de meisjes zijn de eersten in de vrouwelijke lijn in

'Ik had in Kenia een sterk gevoel van verbondenheid'

hun familie die een eeuwenoude traditie doorbreken. Zij hoeven de pijnlijke, vaak gevaarlijke meisjesbesnijdenis niet meer te ondergaan waardoor onder meer veel ernstige complicaties bij de bevalling worden voorkomen. De kinderen – de jongste bij de rites was elf, de oudste zestien – hoeven ook niet meer zo vroeg te trouwen. Ze worden daardoor minder jong zwanger en blijven vaak veel langer op school.

De jarenlange campagne die Amref Flying Doctors in Oost-Afrika voert tegen Female Genital Mutilation (FGM) begint vruchten af te werpen. Inmiddels hebben al bijna 10.000 meisjes in vooral Kenia het alternatieve ritueel, zonder de besnijdenis, doorlopen. Het volgende Amref-doel is Tanzania. Er was bij de *alternative rites* in april ook een aantal enthousiaste Tanzanianen aanwezig.

Ik had het gevoel getuige te mogen zijn van een onomkeerbare omwenteling in de Oost-Afrikaanse geschiedenis. Het was volgens omstanders ook de eerste keer dat er een vertegenwoordiger van de Keniaanse overheid bij een dergelijke ceremonie aanwezig was. De afgevaardigde gaf in een lange speech te kennen dat de regering volledig achter het project van Amref staat.

Dat was een belangrijk signaal, ook voor de aanwezige stamoudsten. Zij zijn degenen die uiteindelijk het al dan niet opheffen van de FGM moeten goedkeuren. En dat is geen lichte beslissing. Ik heb respect voor de oude mannen die breken met een eeuwenoude traditie waarmee ze zijn opgegroeid. Het betekent een enorme omwenteling in

de leefwijze van hun stam. Bovendien schieten de stamhoofden er ook praktisch bij in omdat zij een bruidsschat van koeien mislopen omdat de meisjes minder vroeg trouwen en langer op school blijven.

De school heb ik ook bezocht en ik heb tussen de jongens en meisjes gezeten tijdens een les over FGM. Het was mooi om te zien hoe het ijs brak. De aanvankelijke verlegenheid van de kinderen veranderde in nieuwsgierigheid en in trots. Een mooi voorbeeld daarvan was Joy Essie, het enig aanwezige meisje

'Ik moest in Afrika vaak aan mijn eigen dochters denken'

van de noordelijke El Molo-stam. Zij 'groeide' door onze aandacht. Aanvankelijk zat ze stil ineengedoken in een hoekje en keek ze naar de grond. Maar na enige tijd begon ze enthousiast te vertellen over het FGM-project. Voor mij een bevestiging van mijn gevoel dat deze veranderingen diep gewenst worden en blijvend zijn.

Ik vond het bijzonder dat de kinderen op school zo open en vrij over seksualiteit, anticonceptie en zwangerschap spraken. Geen gegiechel. Ik heb ze

daarmee gecompimenteerd, we kunnen er op onze eigen middelbare scholen nog veel van leren, denk ik.

Ik hecht zeer aan educatie. Mijn man en ik hebben onze studerende dochters altijd van het belang daarvan doordrongen. Ik moest vaak aan mijn kinderen denken in Kenia. Wij hebben zo veel makkelijker toegang tot scholing. Ook mijn moeder en oma kwamen regelmatig in mijn gedachten. Mijn moeder ging als enig meisje in een West-Fries boerengezin naar de mulo. Mijn opa vond dat niks, 'een boerenmeid moet niet met haar neus in de boeken zitten'. Maar mijn grootmoeder had de kracht om die traditie te doorbreken en steunde haar dochter. Op enig moment moet zo'n cirkel doorbroken worden.

Ik wil de vrouwen in Kenia en Tanzania graag helpen bij het doorbreken van hun cirkel van achterstelling. Gezien mijn afkomst en expertise kan ik daarin nuttig zijn. Maar mijn rol moet wel op de wensen van de vrouwen zijn toegespitst, niet andersom. Het laatste waar zij behoefte aan hebben, is aan een zoveelste 'missionaris'. De Afrikaanse vrouwen zijn sterk en wij kunnen veel van hen leren.

Ik ben momenteel naast gynaecoloog ook Unitleider Vrouw-Moeder-Kind in het OLVG. Ik doe dat met veel plezier. Wanneer ik daar ooit mee stop – want niets is oneindig –, zie ik mezelf wel aan de slag gaan voor mijn vriendinnen in Oost-Afrika. Ik wil graag iets terugdoen voor alle kansen die ik wel kreeg omdat mijn wieg toevallig op een andere, meer welvarende plek op deze wereld stond.